

Lausuntoyhteenveto

26.10.2023

VN/21767/2023

VN/21767/2023-MMM-23

Lausuntoyhteenveto koskien luonnosta hallituksen esitykseksi laeiksi Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain, metsästyslain 89 §:n ja kalastuslain 108 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitysluonnoksesta on pyydetty lausuntoja ajalla 24.7.–18.9.2023. Lausuntopyyntö oli nähtävillä mmm.fi/lausunnolla -sivustolla ja se lähetettiin sähköisesti suoraan seuraaville 19 taholle: Eduskunnan oikeusasiamies, oikeusministeriö, sisäministeriö, valtiovarainministeriö, ympäristöministeriö, BirdLife Suomi ry, Kalatalouden Keskusliitto ry, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y., Metsähallitus, Paliskuntain yhdistys, Poliisihallitus, rajavartiolaitos, Saamelaiskäräjät, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Suomen Metsästäjäliitto – Finlands Jägarförbund r.y., Suomen riistakeskus, Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry, Tulli ja WWF Suomi.

Määräaikaan mennessä lausuntoja saapui 21 kappaletta. Lausunnon antoivat sisäministeriö, oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, rajavartiolaitos, Poliisihallitus, Metsähallitus, Suomen riistakeskus, Animalia ry, Eläinsuojeluasiamies, Kalatalouden Keskusliitto ry, Luonnonsuojeluliitto Tapiola ry, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, METO – Metsäalan Asiantuntijat ry, Paliskuntain yhdistys, Saamelaiskäräjät, Suomen eläinsuojelu ry SEY, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Suomen Metsästäjäliitto ry, Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry, Vesialueomistajain liitto VEALO ry sekä yksi yksityishenkilö.

Lausuntopyyntö, saadut lausunnot sekä lausuntoyhteenveto ovat valtioneuvoston hankeikkunan julkisessa palvelussa osoitteessa valtioneuvosto.fi/hankeet tunnuksella MMM025:00/2023.

Enemmistö lausunnonantajista piti ehdotettuja muutoksia kannatettavina ja perusteltuina. Ehdotusten katsottiin olevat tarpeellisia erävalvonnan parantamiseksi. Monissa lausunnoissa suhtauduttiin kuitenkin kriittisesti lakiehdotuksiin. Erävalvonnassa käytössä olevien toimivaltuuksien laajentaminen olisi monen lausunnon antajan mielestä ristiriidassa kansalaisten perusoikeuksien kannalta. Sekä lakimuu-
tosten kannattajien että vastustajien keskuudessa nousi esiin toive riittävien henkilöresurssien turvaamisesta erävalvonnassa.

Lausunnonantajat esittivät lausunnoissaan seuraavaa.

Sisäministeriö

Sisäministeriön (poliisiosaston) lausunnossa todetaan, että erävalvontalain muutosehdotuksessa toisen kiinteistöllä liikkumiseen on kyse huomattavasta toimivallan laajentamisesta yksityisille maa- ja vesialueille. Lausunnossa esitetään, että pykälään sisällytetään velvollisuus, jos se on tilanteessa kohtuudella tehtävissä, ilmoittaa maa- tai vesialueen omistajalle tai haltijalle erätarkastajan liikkumisesta ja toimenpiteistä alueella. Sisäministeriö ehdottaa liittyen lakimuutosehdotukseen niskoittelusta erätarkastajaa vastaan, että selvitetään ja mahdollisuuksien mukaan luonnokseen lisätään millä edellytyksillä ja välineillä tarkastustilanne olisi tallennettavissa riittävän näytön varmistamiseksi ja sanaa vastaan -tilanteen välttämiseksi.

Metsästyslain ja kalastuslain tarkastusoikeuksien muutosehdotuksiin liittyen sisäministeriö kiinnitti lausunnossaan huomiota epäsuhtaan ehdotettujen toimivaltuuksien laajennusten sekä rikoslain ja

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Maa- ja metsätalousministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

pakkokeinolain joidenkin säännösten välillä. Esityksessä laajennettaisiin erävalvonnassa käytössä olevia toimivaltuuksia tavalla, joka ei muussa viranomaistoiminnassa vaikuttaisi olevan mahdollista. Lausunnossa ehdotetaan, että tarkastusoikeutta ilman rikosperustetta ja mahdollisuutta poiketa pakkokeinolain vaatimuksista perusteltaisiin luonnoksessa aikaisempaa paremmin.

Oikeusministeriö

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan ehdotettu uudistus kokonaisuudessaan on merkittävä ja hyvin pitkälle menevä. Ehdotus kokonaisuutena arvioiden johtaa sellaiseen toimivaltakokonaisuuteen, jonka valtiosääntöisestä hyväksyttävyydestä voidaan esittää perusteltuja varauksia. Pakkokeinolakia pidemmälle menevät tarkastusoikeudet ovat lähtökohtaisesti ongelmallisia. Oikeusministeriön mukaan perusoikeuksien rajoittamista koskevia ehdotuksia ei ole asianmukaisesti arvioitu. Luonnoksen säätämisyjärjestysperusteluita on välttämätöntä täydentää jatkovalmistelussa. Sama koskee vaikutuksia perusoikeuksiin.

Erävalvontalain 11 §:n muutosehdotuksen osalta oikeusministeriö toteaa, että ehdotettu muotoilu käytännössä poistaisi rajauksen Metsähallituksen hallinnassa oleviin alueisiin ja tekisi erätarkastajista yleisiä valvontaviranomaisia koko Suomen alueella. Ehdotettu toimivallan alueellinen laajennus ei ole sopusoinnussa lain tarkoituksen (1 §) kanssa. Oikeusministeriö katsoo, että tällaiselle hyvin merkittävälle toimivallan laajentamiselle ei ole esitysluonnoksessa esitetty välttämättömyysperusteluita.

Oikeusministeriön lausunnon mukaan erätarkastajan käskyvaltaa koskevan ehdotuksen valtiosääntöistä ongelmallisuutta vähentäisi se, että käskyvaltaa koskeva säännös pyrittäisiin muotoilemaan mahdollisimman täsmälliseksi ja vain tiettyihin toimivaltuuksiin rajatuksi.

Oikeusministeriö katsoo, että asiakirjan osalta erätarkastajan haltuunotto-oikeuden tarpeellisuutta ei ole esitysluonnoksessa tarkemmin selostettu. Samoin uuden rangaistussäännöksen (niskoittelu erätarkastajaa vastaan) perusteluita ja vaikutusarvioita on täydennettävä.

Oikeusministeriö pitää ehdotettua valvontaviranomaisen tarkastusoikeutta liian laajana, kun kyse on tarkastusoikeuden ulottamisesta henkilön kulkuneuvon tai mukanaolevien tavaroiden (reppu ja/tai laukku) tarkastamiseen. Asianmukaisena ei voida pitää, että asiasta säädettäisiin pakkokeinolain ulkopuolella pakkokeinolakia laajemmin. Tarkastusoikeus on vähintäänkin kiinnitettävä tiettyyn perusteeseen sekä kynnykseen.

Valtiovarainministeriö

Valtiovarainministeriö pitää esityksiä kannatettavina eikä sillä ole muuta lausuttavaa hallituksen esityksestä.

Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitoksen esikunta pitää ehdotuksia kannatettavina eikä sillä ole muuta erityistä lausuttavaa hallituksen esitykseen.

Poliisihallitus

Poliisihallitus suhtautuu esitettyihin muutoksiin positiivisesti ja pitää niitä perusteltuina ja tarpeellisina. Nykyistä laajemmat oikeudet tarkastaa saalis ja pyyntivälineet ovat merkittäviä ja tarpeellisia muutoksia valvonnan vaikuttavuuden ja ennalta estävyyden näkökulmasta. Lausunnossa kiinnitettiin kuitenkin huomiota siihen, että erätarkastajan olisi esineen tai asiakirjan haltuunoton jälkeen taltioitava toimenpide kirjallisesti viipymättä, riippumatta siitä mitä esitutkintaviranomainen päättää. Myös saaliin ja pyyntivälineiden tarkastustoimenpide tulisi olla jälkikäteen todennettavissa. Erävalvontalain 9 §:n 3 momentista esitettiin huomio epätarkasta viittauksesta kalastuslakiin sekä metsästyslakiin.

Poliisihallituksen näkemyksen mukaan erävalvontalain 11 §:ään esitetyt muutokset ovat tärkeitä ja tarpeellisia. Olisi syytä kuitenkin harkita, mikäli yksittäisen tehtävän vuoksi joudutaan liikkumaan yksityisen hallinnoimalla kiinteistöllä, tulisiko asiasta viipymättä ilmoittaa suullisesti tai kirjallisesti aluetta hallinnoivalle tai alueen omistajalle.

Lausunnossa todettiin myös, että valvontaviranomaisen tarkastustilanteissa puututtaisiin voimakkaasti perusoikeuksiin, ja tältä osin olisi harkittava tulisiko perusoikeuspunnintaa tehdä esityksen luonnostekstiä laajemmin.

Metsähallitus

Metsähallitus toteaa, että esitetyt muutokset ovat erittäin kannatettavia lausunnosta ilmenevin muokkauksin. Muutokset erätarkastajien toimivaltuuksiin ovat tarkkarajaisesti määriteltyjä ja välttämättömiä erävalvonnan hoitamiseksi.

Metsähallitus ehdottaa, että moottorikäyttöisellä ajoneuvolla maastossa liikkumista koskevien säännösten noudattamisen valvonnan lisäksi maastoajoneuvolla tiellä ajamisen valvonta tulisi kirjatuksi erävalvontalakiin. Kulkuneuvon pysäyttämiseen liittyvä muutosehdotus niskoittelun rangaistavuudesta parantaisi rikosten torjuntaa sekä tehostaisi valvontaa. Metsähallitus esittää, että lakiin esitetään sisällytettäväksi asetuksenantovaltuutus siitä, millä tavalla pysähtymismerkki on annettava.

Metsähallitus kiinnittää lausunnossaan huomiota yksityismailla liikkumisen edellytykseksi ehdotetun välttämättömyys-kriteerin käytännön soveltamiseen liittyvät ongelmat, ja että kyseisen kriteerin yhdenmukainen tulkinta ja soveltaminen voi asettaa haasteita. Toisen kiinteistöllä liikkumiseen liittyen Metsähallitus esittää lisättäväksi maastoliikennettä koskevien säännösten noudattamisen valvonnan.

Saaliintarkastukseen liittyvässä lakimuutosehdotuksessa on Metsähallituksen mukaan epäselvää mihin kaikkiin tahoihin tarkastusoikeus ulottuu. Koska saaliintarkastusoikeus on voimakkaasti perusoikeuksia rajoittavaa, tulisi toimivalta rajata selkeästi koskemaan vain erätarkastajaa, poliisia, rajavartiijaa ja tullin virkamiehiä.

Suomen riistakeskus

Suomen riistakeskus toteaa, että metsästyksen ja erävalvonnan toimintaympäristö on muuttunut voimakkaasti viime vuosikymmeninä, ja että metsästyslainsäädännön kehitys on aiheuttanut uusia valvontatarpeita. Suomen riistakeskus pitää lakimuutoksia perusteltuina. Suotavaa kuitenkin olisi, että eduskuntakäsittelyn aikana perustuslakivaliokunta antaisi asiassa lausunnon, sillä esityksessä puututaan mm. yksityiselämän ja omaisuuden suojaan sekä henkilökohtaiseen koskemattomuuteen.

Animalia ry

Animalia ry kannattaa erätarkastajien ja kalastuksenvälvojen oikeuksien laajentamista. Lausunnossa mainitaan kuitenkin, että muutoksen yhteydessä tulisi lakiin lisätä erityinen maininta eläinten kohtelun huomioimisesta tarkastusten yhteydessä. Erävalvojat tulisi selkeästi velvoittaa tekemään rikosilmoitus, jos lakia eläinten hyvinvoinnista tai kalastuslakia on rikottu.

Eläinsuojeluasiamies

Eläinsuojeluasiamies kannattaa erätarkastajan toimivaltuuksien ja toimivallan laajentamista sekä valvontaviranomaisen tarkastusoikeuden lisäämistä. Uudet säännösehdotukset erätarkastajan käskyvallostasta, esitutkinnan turvaamiseen liittyvistä toimivaltuuksista, niskoittelun rangaistavaksi säätämisestä sekä erätarkastajan toimivallan laajentamisesta ovat myönteisiä. Nykyistä laajemmat oikeudet tarkistaa saalis ja pyyntivälineet ovat niin ikään kannatettavaa. Lausunnonantaja huomautti myös, että lainsäädännön parantamisen ohella tehokas valvonta edellyttää riittävää resursointia.

Kalatalouden Keskusliitto ry

Kalatalouden Keskusliitto ry totesi lausunnossaan, että esitetyt muutokset lakeihin ovat hyvin tarpeellisia ja perusteltuja. Samalla Kalatalouden Keskusliitto esittää vastaavaa toimivaltuuksien lisäämistä kalastuksentralvoijille myös kalastuslain 108 §:n 2 momenttiin. Kalastuksentralvonnan uskottavuuden, tehokkuuden sekä mielekkyyden vuoksi etenkin saaliin tarkastusoikeuden lisääminen kalastuksentralvoijien tarkastusoikeuksiin olisi ehdottoman tärkeä muutos.

Luonnonsuojeluliitto Tapiola ry

Luonnonsuojeluliitto Tapiola ry pitää hallituksen esitystä hyvänä ja kannatettavana. Lausunnossa nostetaan kuitenkin esiin riittävän henkilöresursoinnin tarve sekä työturvallisuuden huomioiminen. Liitto huomauttaa myös, että valvonta sinällään ei ole vielä esitutkintaa, eikä esitutkintalaki ohjaa valvontaa. Erävalvontalain 12 § liittyen mainittiin voisiko erätarkastajan tehtäväkenttään sisällyttää luonnonvaraisen, erityisesti suojeltujen eläinten karkotustehtäviä valtion omistamilla suojelualueilla.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry esittää lausunnossaan toisen kiinteistöllä liikkumiseen liittyvässä lakiehdotuksessa, että erätarkastajilla olisi valtuus toteuttaa valvontaa yksityismailla ainoastaan Metsähallituksen hallinnassa olevien maiden läheisyydessä ja liittyen niiden valvontaan. Metsästyslakiin liittyvässä valvontaviranomaisen tarkastusoikeuden muutosehdotuksessa MTK katsoo, että tarkastuksen toteuttamiselle tulee olla perusteltu syy, ja että tarkastusoikeuden ulottaminen kaikkiin reppua kantaviin luonnon liikkujiin ei ole tarkoituksenmukaista. Kuljetus- ja varastotilojen tarkastamiselle tulee myös olla perusteltu syy.

METO – Metsäalan Asiantuntijat ry

METO – Metsäalan Asiantuntijat ry:n lausunnossa todetaan tarpeelliseksi lisävaltuuksien saaminen erätarkastajille niin, että heidän valvontavaltuuksiaan laajennetaan valtionmaan ulkopuolelle Pohjois-Suomen poronhoitoalueella. Lausunnossa katsottiin myös, että todellinen tarve muuttaa lakia Metsähallituksen erävalvonnasta on vähäinen.

Paliskuntain yhdistys

Paliskuntain yhdistys nosti lausunnossaan esiin, että valvonnan tehostamisen kustannuksella ei tule heikentää ihmisten oikeuksia ja yksityisyydensuojaa. Ennen tulisi varmistaa, että valvojilla on riittävät resurssit työhönsä. Erävalvontaa tulisi lausunnon mukaan kohdentaa metsästyksen ja kalastuksen valvonnan lisäksi myös laittomaan maastoliikenteeseen.

Lausunnossa korostettiin tarvetta huomioida perustuslain 7, 10, ja 15 pykälien mukaiset oikeudet, ja näiden valossa tulee tarkastella lakiluonnosten kohtuullisuutta.

Saamelaiskäräjät

Saamelaiskäräjien mukaan valvoijien toimivaltaa ei ole perusteltua laajentaa esityksen ehdotetun mukaisesti. Ehdotetut muutokset eivät poista sitä ongelmaa, joka valvontaan liittyy, eli sitä että valvontaa on maastossa liian vähän. Saamelaiskäräjien mukaan valvontaa tulisi tehostaa ensisijaisesti lisäresurssien kohdentamisella maastossa tapahtuvan valvonnan lisäämiseksi.

Suomen eläinsuojelu ry SEY

Suomen eläinsuojelu ry SEY on tyytyväinen ehdotettuihin lakimuutoksiin ja totesi, että ehdotetut lakimuutokset ovat ehdottomasti kannatettavia ja että niille on tarvetta. Lausunnossa nostettiin esiin kuitenkin myös huoli siitä, että tarpeellisista uudistuksista huolimatta metsästys- ja kalastuslainsäädännön noudattamisen tehostuminen ei kuitenkaan toteudu tavoitellusti, ellei valvontaviranomaisten resursseja lisätä tuntuvasti.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Suomen luonnonsuojeluliitto ry pitää esitystä hyvin perusteltuna ja kannatettavana. Ehdotetut muutokset laajentavat ja parantavat valvontakeinoja ja toimintaedellytyksiä. Valtuuksien tehostamisen lisäksi Suomen luonnonsuojeluliitto ry:n mukaan on tärkeää lisätä erävalvojen määrää.

Suomen Metsästäjäliitto

Suomen Metsästäjäliitto esittää lausunnossaan, että esitettyjen lakimuutosten asemesta metsästystä tulee valvoa erätarkastajien sijaan eräpoliisit. Nykyiset erätarkastajat tulee palkata eräpoliiseiksi ja määrää mahdollisesti lisätä. Lausunnossa esitetään myös lakiluonnosta uudelleen valmisteltavaksi ja että valmistelussa käytetään useita asiantuntijoita. Suomen Metsästäjäliitto esittää vaihtoehdoksi erätarkastajien tai muiden eräilyä maastossa valvovien määrän lisäämistä sekä metsästyslainsäädännön selkeyttämistä.

Erävalvontalakiin liittyvissä lakimuutoksissa on Metsästäjäliiton mukaan tarpeellisia ja perusteltuja pykäläehdotuksia. Tosin toisen alueella liikkumiseen liittyen lausunnossa esitetään, että yksityismailla moottorikäyttöisellä kulkuneuvolla venettä lukuun ottamatta kulkemisesta tulee ilmoittaa etukäteen maanomistajalle. Samoin Metsästäjäliitto pitää sakon antamista poliisiviranomaisen tehtävänä, joten erätarkastajalle ei tule antaa sakotusoikeutta. Metsästyslain ja kalastuslain tarkastusoikeuteen liittyviä lakimuutosehdotuksia ei Metsästäjäliitto pidä oikeasuhtaisina, vaan lausunnossa esitetään, että erätarkastajan tarkastusoikeus sidotaan perusteltuun syyhyn epäillä rikosta.

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry kannattaa ehdotettuja lakimuutoksia. Lausunnossa esitetään, että lakimuutosten voimaantullessa seurataan tehostuneen erävalvonnan vaikutuksia kalastus- ja metsästyslupien lunastamiseen.

Vesialueomistajain liitto VEALO ry

Vesialueomistajain liitto VEALO ry esittää lausuntonaan, että hallituksen esitystä Metsähallituksen erävalvontaan liittyvien lakien muuttamiseksi ei tule toteuttaa. Lakimuutoksen tarpeen perustelu erätarkastajien vähäisellä määrällä ei lausunnon mukaan vastaa todellisuutta, sillä erätarkastajien apuna on satoja paikallisia erävalvojia. Toinen esitetty argumentti lakimuutokselle oli salametsästys, mutta VEALO ry:n lausunnossa todetaan, että metsästyksen tai kalastukseen liittyvän piilorikollisuuden määrä on vain arvailujen varassa. Kolmas esitetty lakimuutoksen argumentti on, että ”sääntelyn ennaltaehkäisevä pelotevaikutus edistäisi metsästyslainsäädännön noudattamista laajemminkin.” Tavallisille metsästäjille näkyvä valvonta luo mielikuvaa tehokkaasta valvonnasta, mutta näkyvällä valvonnalla ei ole vaikutusta ammattimaiseen rikollisuuteen. Ratkaisu erävalvonnan tehostamiseen ei ole erätarkastajien toimintavaltuuksien laajentaminen vaan resurssien osoittaminen ylipäätään erävalvontaan koulutetuille poliiseille.